

Łukasz M. Michalski

**Przemiany
syntez
niemożliwych**

Łukasz M. Michalski jest adiunktem w Zakładzie Podstaw Pedagogiki i Historii Wychowania (Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego). W swoich zainteresowaniach naukowych oscyluje wokół filozoficznych i kulturowych kontekstów

wychowania oraz strategii badań jakościowych, w szczególności eksploatując styk metodologii literaturoznawstwa i refleksji nad wychowaniem. Opublikował m.in. teksty poświęcone myśli pedagogów kultury oraz współczesnym odsłonom kulturowej koncepcji pedagogiki. Jest autorem artykułów będących wynikiem współpracy z interdyscyplinarną serią Medium Mundii.

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2016

Przemiany syntez niemożliwych

W stronę pedagogiczności podręcznikowej
historiografii wychowania

NR 3433

Łukasz M. Michalski

Przemiany syntezy niemożliwych

W stronę pedagogiczności
podręcznikowej historiografii wychowania

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2016

[Kup książkę](#)

Redaktor serii: Pedagogika
EWA WYSOCKA

Recenzent
KRZYSZTOF JAKUBIAK

Spis treści

Przedmowa	7
Rozdział 1. <i>The truth is out there</i> – o znaczeniu wyjścia poza konwencję badań historycznowychowawczych	9
1.1. Wstęp	11
1.2. „Ciche” przełomy metodologiczne, czyli (nie)dostępna panorama badawcza teorii historiografii	11
1.3. Synteza jako fiasko – ramy wysiłków badawczych	18
Rozdział 2. Ku teorii podręcznika historii wychowania	31
2.1. Wstęp	33
2.2. Teoria podręcznika akademickiego	34
2.2.1. Wprowadzenie	34
2.2.2. Socjalizacja i wyzwianie	38
2.2.3. Gramatyka wiedzy	42
2.2.4. Rytualne zaklęcia	46
2.2.5. Dekonstrukcja podręcznika	55
2.3. Konteksty teorii podręcznikowej syntezy historycznowychowawczej	59
2.3.1. Wstęp	59
2.3.2. Impuls filozoficzny oraz synteza niemożliwa	62
2.3.3. Impuls psychologiczny oraz syntezy skreślone	68
2.3.4. Impuls socjologiczny oraz synteza zapomniana	72
2.4. Przemiany teorii historiografii	82
2.5. Dzieje podręcznikarstwa historii wychowania	94

Rozdział 3. Implikacje warstwowej koncepcji tekstu dla narracji podręcznikowej historii wychowania	111
3.1. Wstęp	113
3.2. Warstwa pierwsza: problematyka tekstu	114
3.3. Warstwa druga: kategorie	118
3.4. Warstwa trzecia: reguły sensu	120
3.4.1. Tropologia	122
3.4.2. Kodyfikatory	134
3.5. Warstwa czwarta: epistema	137
3.5.1. <i>A priori</i> myślenia	137
3.5.2. Charakter autorytetu dziejów jako sedno myślenia epoki	138
3.5.3. Pułapki i zobowiązanie afirmacji przeszłości	141
Rozdział 4. Charakterystyka narracji podręcznikowej historii wychowania	145
4.1. Wstęp	147
4.2. Problematyka tekstu	149
4.3. Kategorie	174
4.4. Reguły sensu	190
4.5. Epistema	235
Rozdział 5. Historycznowychowawcze dyskursy faktyczne i możliwe	251
5.1. Wstęp	253
5.2. Przemiany podręcznikowych syntez historycznowychowawczych	254
5.2.1. Problematyka tekstu	254
5.2.2. Kategorie	257
5.2.3. Reguły sensu	259
5.2.4. Epistema	272
5.3. Humanistyczny potencjał narracji historycznowychowawczej	283
5.4. „Szkodliwe oczywistości” historiografii wychowania	295
Zakończenie: Ponad hermeneutykę	301
Bibliografia	307
Indeks osobowy	323
Summary	331
Zusammenfassung	333

Przedmowa

Przedmowa jest zazwyczaj tekstem wprowadzającym, który może osadzić narrację w jakiejś wspólnocie interpretacyjnej, lub też szansą autora na skłonienie potencjalnego odbiorcy do konkretnej strategii czy profilu lektury. Jednakże oddawana do rąk Czytelnika publikacja już u swych założeń planowana była jako tekst silnie metanarracyjny (wydawało się to ze wszech miar konieczne i, jak przypuszczam, niejeden metakomentarz „ratuje” sens przedstawianych treści), stąd coś na kształt typowych dla przedmowy odautorских wyjaśnień wybrzmiewa niemal przez cały wywód. Dlatego fortunniej będzie rozpocząć niniejszą książkę wskazaniem impulsów, które rzeczywiście przed mową szczęśliwie zadziały, czyniąc powiedzenie tu czegośkolwiek możliwym. Rzecz jasna, nie sposób oddać skali długu, bez którego zaciągnięcia najpewniej nie starczyłoby autorowi zapowiadanych rozważań myśli i ducha do ich podjęcia; nie idzie także o konwenans podziękowań. Raczej o to, by zaprosić do niniejszego, inicjującego wywód fragmentu te postaci, za którymi stoją teksty – zawsze napisane, nieraz wypowiedziane – które powzięty zamysł inspirowały. Byliby to zatem (w chronologicznej kolejności pierwszych „spotkań”): Robert Gollor, Krzysztof Maliszewski, Aleksander Nawarecki, Agnieszka Stopińska-Pająk, Sławomir Sztobryn, Lech Witkowski, Monika Jaworska-Witkowska.

Indeks osobowy

- Abelard Piotr 231
Abriszewska Paulina 13
Adorno Theodor W. 12, 287, 288
Ajschtet Andrzej 125, 240, 276
Aleksander Macedoński 178
Aleksander Tadeusz 291
Ambroży Paulina 90
Ankersmit Frank 17, 91, 92, 125, 128,
143, 208, 239, 240, 276, 295, 297
Arendt Hannah 135
Ariès Philippe 88
Arystoteles 130, 202
Attridge Derek 78
Augustyn, św. 197
- Bachelard Gaston 114, 119, 120, 179,
184, 190, 191, 221, 261
Bachmann-Medick Doris 14, 129
Bachtin Michaił 242
Bacon Francis 233
Balicki Bogdan 285
Banniard Michel 222
Baran Bogdan 84
Barthes Roland 51, 58, 90, 91, 129, 235,
302
- Bartnicka Kalina 109, 149
Barycz Henryk 104
Bateson Gregory 15, 38, 41, 60
Bauman Zygmunt 38, 40, 41, 47, 48, 60,
78, 276
Becker Ernest 74
Bell Catherine 51
Benjamin Walter 137, 141–143, 242,
245, 273, 275, 277, 279, 288
Berlin Izajasz 65, 281
Bernard z Clairvaux, św. 80
Bielska Maria 98
Bieńczyk Marek 83, 264
Bizoń Franciszek 98, 100, 268
Blaike Jan Stefan 99
Blake William 140
Bloch Marc 65, 83, 87, 88, 96, 149, 150,
272
Bobako Monika 83, 122
Boccaccio Giovanni 233
Bocheński Józef 296
Bochomulska Justyna 71
Bojarska Katarzyna 94
Borges Jorge Luis 140, 264
Borysławski Rafał 124

- Bosko Jan, św. 209
 Bourdieu Pierre 13, 47, 51–53
 Braudel Fernand 64, 87, 116, 117, 156, 159, 168, 179, 257, 288, 301
 Bruce Steve 72
 Bucholc Marta 289
 Burke Kenneth 130
 Burzyńska Anna 86, 122

 Calvino Italo 220, 265, 267, 294, 295
 Campanella Tommaso 163
 Canetti Elias 37
 Cassiodorus Flavius Aurelius 208
 Celan Paul 78
 Chmaj Ludwik 75, 76, 79, 166
 Chmielewski Adam 17
 Chomicz Mieczysław 112
 Cichosz Mariusz 247
 Collingwood Robin Georg 88
 Connerton Paul 243
 Cubberley Ellwood Patterson 151
 Cycleron (właśc. Marcus Tullius Cycleron) 197
 Czarnecki Edward 237
 Czerepaniak-Walczak Maria 132

 Danysz Antoni 237
 Darnton Robert 87, 88
 Dawid Jan Władysław 176
 Dehnel Piotr 112, 288
 Demetrio Duccio 55, 66
 Derrida Jacques 56, 78, 92, 285
 Dewey John 176
 Dilthey Wilhelm 84, 130, 139, 140
 Dobrogoszcz Tomasz 124
 Dolch Josef 99
 Domańska Ewa 10, 11, 14, 16, 21, 53, 84, 88–92, 122–127, 130, 146, 208, 244, 260, 276, 295
 Dostojewski Fiodor 73
 Draus Jan 109, 148, 169–171, 187, 222, 244, 246, 256, 259, 266, 267, 272, 278
 Droysen Gustav 86, 87
 Dudzikowa Maria 38, 132, 133
 Dürrenmatt Friedrich 81
 Dybiec Julian 96
 Dziadek Adam 265
 Dziergwa Roman 83, 122

 Eco Umberto 265, 277
 Engels Fryderyk 208
 Erazm z Rotterdamu 195
 Estkowski Ewaryst 195, 197, 234

 Febvre Lucien 87
 Fish Stanley 86, 92, 121
 Fitch Joshua 56
 Fleck Ludwik 82, 112, 190, 285
 Fostowicz Michał 140
 Foucault Michel 44, 88, 138, 243, 275, 296
 Frankiewicz Małgorzata 120
 Freud Zygmun 130
 Froebel Fryderyk 196
 Frycz Modrzewski Andrzej 233

 Gadacz Tadeusz 50, 51, 62–64, 161, 182, 204, 278
 Gadamer Hans-Georg 112
 Gadowski Walenty 98
 Gadzała Agnieszka 69
 Gagarin Jurij 218
 Galileusz 233
 Geremek Bronisław 86, 87, 116, 117
 Ginzburg Carlo 88, 299
 Girard René 76–78
 Giroux Henry Armand 283, 301, 304–306
 Głowiński Michał 34, 125
 Gollor Robert 7

- Górka Bolesław W. 100
Górnicki Łukasz 233
Grabski Feliks Andrzej 24, 83
Grinberg Daniel 65, 281
Grochowski Leonard 206
Gumbrecht Hans Ulrich 92, 143, 146,
276, 284, 285
Gumilow Lew 222
Gumuła Teresa 19, 94, 162
- Habermas Jürgen 137, 143, 270, 277,
285, 289, 290, 299, 304
Hartman Jan 49–51, 278
Hegel Georg Wilhelm Friedrich 118,
130, 141, 142
Heidegger Martin 121
Hejnicka-Bezwińska Teresa 108, 116,
166, 214–218, 223, 243, 244, 257, 266,
269, 275, 276
Herbart Jan Fryderyk 70, 196
Herodot 88
Hessen Sergiusz 135, 175, 176, 178, 194,
238, 246, 265, 293
Hieronim, św. 197
Hitler Adolf 277
Horkheimer Max 287, 288
Hulewicz Jan 104–106
- Iggers George Gerson 69, 70, 155, 202,
205, 278, 280
Ingarden Roman 39
- Jachimczak Krzysztof 81
Jakobson Roman 124
Jakubiak Krzysztof 162, 163
Jałmużna Tadeusz 290
Janik Michał 99
Japola Józef 114
Jarosz Krzysztof 90
Jaruzelski Wojciech 246
- Jaworska-Witkowska Monika 7, 32, 49,
50, 57–59, 242, 286, 301–303
Jedlicka Wanda 65, 150
Jenkins Keith 11, 12, 16
Joyce James 78
- Kadłubek Zbigniew 44
Kafka Franz 78
Kalinowski Marian Leon 72
Kalwin Jan 208
Kanary Robert A. 134
Kant Immanuel 14, 142
Karbowski Antoni 98, 237
Karol Wielki 196, 231
Karpiński Zbigniew 289
Kartezjusz 14, 233
Kasztenna Katarzyna 16, 19, 20, 65
Kaute Wojciech 65
Kepler Johannes 233
Kerschensteiner Georg 176
Klich Aleksandra 49
Kloch Zbigniew 90
Kłos Radosław 88
Kohlberg Lawrence 290, 299
Kojs Wojciech 39
Kołakowski Leszek 32, 73, 84, 85, 273,
302
Kołłątaj Hugon 237
Kołodziejczyk Dorota 124
Komeński Jan Amos 223, 233
Konopczyński Marek 247
Korczak Janusz 67, 200
Korpanty Jerzy 277
Koselleck Reinhart 118, 120
Kostkiewiczowa Teresa 34, 125
Kot Karolina 129
Kot Stanisław 71, 100–106, 114, 115,
147–154, 158, 163–169, 173–179, 182,
187, 190–200, 203, 206, 209, 210,
217, 219, 222, 223, 227, 234–236, 248,

- 254–258, 260–262, 270, 273, 282,
292
- Kowalewski Jacek 12, 13
- Kozicki Henry 134
- Koźmian Danuta 167
- Krasoń Katarzyna 119
- Krasuski Józef 108, 162
- Kropiwnicki Maciej 93
- Króliński Kazimierz 98
- Kubinowski Dariusz 284
- Kubis Andrzej 125, 240, 276
- Kuhn Thomas 37
- Kula Witold 87, 117
- Kunicki Wojciech 118
- Kunz Tomasz 78, 276
- Kupisiewicz Czesław 38, 39, 109, 148,
149, 172–174, 188–190, 224–234,
246–249, 255, 257–259, 267–269, 272,
278, 279, 282, 283
- Kurdybacha Łukasz 106, 107, 115, 116,
147, 148, 158–161, 163–165, 168, 183,
203, 204, 206, 208–210, 212, 213, 218,
227, 238, 239, 257, 259, 263, 264, 266,
272, 274, 282
- Leśmian Bolesław 66, 67
- Litak Stanisław 109, 147, 148, 169–171,
186–188, 219, 221–223, 244, 258, 266,
267, 270, 277, 278
- Locke John 233
- Lorenz Chris 83, 122
- Luhmann Niklas 52, 206, 286
- Luter Marcin 196
- Łotman Jurij 241
- Łoziński Jerzy 65, 281
- Łuczkiwcz Antoni 97
- Łukasiewicz Małgorzata 12, 81, 137,
288
- Łukaszewicz Józef 97, 237
- Magala Sławomir 44
- Majchrowicz Franciszek 97–100, 151
- Majewski Stanisław 19, 94, 162
- Malewski Mieczysław 41, 46, 47, 49,
52, 55, 268
- Maliszewski Krzysztof 7, 12, 74, 84, 85,
88, 284
- Man de Paul 56, 86
- Manterys Aleksander 289
- Marciniak Arkadiusz 10, 89, 123, 125,
260
- Mariański J. 100
- Markiewiczowa Hanna 109
- Markowski Michał Paweł 55, 66, 67, 78,
86, 88–92, 121, 122, 128
- Marks Karol 130, 153, 208
- Maroń Piotr 285
- Marrou Henri-Irénée 222
- Maziarz Czesław 39
- McLuhan Marshall 46
- Meissner Andrzej 19, 94, 96–101,
103–105, 107, 109, 295
- Melanchton Philipp 233
- Mięso Józef 105, 107, 116, 148, 159–161,
203, 206, 209, 218, 223, 227, 264, 274
- Michalska Iwona 290
- Michalski Grzegorz 290
- Michalski Krzysztof 273
- Michalski Łukasz 71, 74, 88, 166, 286
- Mikołajewska Barbara 77
- Mills Charles Wright 80
- Mirski Józef 176
- Miś Andrzej 84
- Montaigne Michel de 196, 233
- Montessori Maria 194
- Morawski Kazimierz 237
- More Thomas 163, 233
- Mościskier Andrzej 289
- Moynihan Robert 56
- Możdżeń Stefan 108, 116, 147–149,

- 165–169, 184, 185, 209–215, 218, 219,
240–243, 257, 258, 265, 266, 270, 272,
274, 275, 277, 282
- Mrozek Sławomir 82
- Mrówczyński Tadeusz 87
- Murzyn Andrzej 247
- Muszyński Heliodor 246
- Mydla Jacek 124
- Mysłakowski Zygmunt 39, 40, 42–45,
56, 60, 176, 246, 293, 297
- Nalaskowski Aleksander 77, 78, 238,
304
- Napiórkowski Marcin 243
- Nawarecki Aleksander 7
- Nawroczyński Bogdan 35, 166, 176, 227,
246, 281
- Nęcka Edward 50, 51, 278
- Niedzielski Lech 245
- Niemierko Bolesław 45, 46
- Nietzsche Friedrich 51, 84–86, 89, 127,
130, 198
- Nora Pierre 88, 243
- Novalis 43
- Nowak Maciej 124
- Nowak Marian 284
- Nowakowska-Siuta Renata 247
- Ochab Maryna 87
- Ogrodzka-Mazur Ewa 54
- Okoń Wincenty 32, 39–41, 55, 57
- Okopień-Sławińska Aleksandra 34, 125
- Olędzka-Frybesowa Aleksandra 295
- Ong Walter Jackson 114, 115, 136
- Paczkowska-Łagowska Elżbieta 139
- Palka Stanisław 25, 26
- Pantuchowicz Agnieszka 278, 280
- Panufnik Maciej 84, 85
- Pascal Błażej 62
- Pecche Jan Tadeusz 99, 100
- Perelman Chaïm 112, 129
- Pestalozza Alberto 99
- Pestalozzi Jan Henryk 195, 210
- Petrarka Francesco 233
- Piasek Wojciech 13
- Pieter Józef 68–70
- Pietraszkiewicz Ksawery 210
- Pitagoras 168
- Platon 78, 202
- Plaut 197
- Pomian Krzysztof 141
- Postman Neil 245
- Poznański Karol 105, 109
- Przybysławski Artur 56
- Quignard Pascal 82, 94
- Rabelais François 233
- Radlińska Helena 15, 67, 98, 100, 151,
152, 179, 246
- Ranke Leopold 85
- Ratke Wolfgang 233
- Raulet Gérard 265
- Regulska Justyna 125, 240, 276
- Rej Mikołaj 194
- Reszke Robert 279
- Ricoeur Paul 116, 117, 120, 133, 134
- Ritzer Georg 74
- Rojek Marcin 166
- Rorty Richard 14, 40, 41, 62
- Rousseau Jean-Jacques 195, 211
- Rowid Henryk 176, 246
- Rutkowiak Joanna 284
- Rysiewicz Adam 90
- Ryż Bartosz 285
- Rzepecki Adam Jerzy 99
- Saint-Exupéry de Antoine 318, 295
- Salle de la Jan Chrzyciel 168

- Sandler Bella 105
Schlegel Friedrich 44
Schulz Bruno 67
Scott Joan Wallach 90
Semków Jerzy 139
Seredyński Władysław 97, 98
Shakespeare William 76–78, 281
Siemieniecki Bronisław 247
Sierocka Beata 112
Skarga Barbara 22–28, 44, 81, 113–116,
118, 121–123, 129–131, 134, 136–139,
164, 177, 244, 256, 259, 283
Skrzypczak Józef 36, 41
Sloterdijk Peter 285, 288, 298, 299
Sławek Tadeusz 78, 82, 94, 288
Sławiński Janusz 34, 125
Słomczyński Maciej 77, 281
Słowacki Juliusz 62
Smelser Neil J. 62
Sokołowski Eugeniusz 100
Sośnicki Kazimierz 39, 176, 246
Spranger Eduard 176
Stendhal Marie-Henri Beyle 283
Stopińska-Pajak Agnieszka 7, 290, 291
Sturm Jan 233
Sucheki Jacek 55
Suchodolski Bogdan 71, 101, 104, 105,
154, 158, 160, 179, 246, 286, 290
Szacki Jerzy 52, 61–64, 72–76, 79, 80
Szaniawski Ignacy 105
Szczerba Wiktor 105
Szczerbuk Emil 285
Szczurek-Boruta Alina 54
Szmatka Jacek 289
Sztobryn Sławomir 7, 18, 25–27, 71, 101,
139, 166, 287, 292
Szulakiewicz Władysława 18, 19, 35, 71,
95–100, 103–105, 223, 287
Szuman Stefan 176
Szybiak Irena 109, 149
Szymański Mirosław Józef 247
Śliwerski Boguław 22, 25, 50, 66, 71,
200, 201, 224–226, 246–248, 279,
282, 283, 288, 292
Świątkowski Marcin 237
Tanalska-Dulęba Anna 15
Tatarkiewicz Władysław 194, 195, 227
Tatiszczew Wasyl 219
Terlecki Ryszard 109, 148, 169–171,
187, 222, 244, 246, 256, 259, 266, 267,
272, 278
Tieck Ludwig 44
Tischner Józef 62
Tomasz z Akwinu, św. 135, 231
Topolski Jerzy 11, 16, 88, 91, 128
Trentowski Bronisław Ferdynand 96,
97, 237
Truchim Stefan 183
Turner Jonathan H. 289
Tync Stanisław 104
Ulicka Danuta 112, 253
Vico Giambattista 78, 126, 130, 198,
260
Walczyzna Jadwiga 105
Wałęga Agnieszka 95, 255
Wagner R. Stephen 62
Wasilewska Anna 220, 265
Wasilewski Marcin 166
Weber Max 70
White Hayden 10, 16, 86, 88–92,
122–133, 136, 195, 198–200, 207, 215,
230, 238, 259–261, 263, 265, 268, 286,
287, 294, 304
Whitehead Alfred N. 73
Wichrowski Marek 192

- Wilczyński Marek 10, 89, 123, 128, 260
Witkiewicz Stanisław Ignacy (Witkacy) 67
Witkowski Lech 7, 14, 15, 18, 24, 25, 32, 37, 40, 49, 51, 53, 54, 57, 59, 61, 78, 135, 140–142, 152, 176, 178, 179, 232, 252, 271, 280, 281, 283, 290, 293, 294, 296, 301, 303–305
Wołkowicz Anna 137, 275
Wołoszyn Stefan 22, 104–106, 147, 148, 152–159, 161, 164, 179, 180–183, 198–203, 206, 212, 213, 217, 226, 227, 236–238, 240, 241, 254, 257, 258, 262, 263, 269, 273, 274, 307, 308
Woroniecka Grażyna 289
Wroczyński Ryszard 107, 108, 161
Wrzosek Wojciech 88, 91
Wyrobkova-Pawłowska Wanda 178
Wysieńska Kinga 289
Wysocka Ewa 247
Zakrzewska-Manterys Ewa 289
Zapędowska Magdalena 14, 91, 239
Zarański Stanisław 98
Zbrzeźniak Urszula 117
Zieleńczyk Adam 135
Znaniecki Florian 175, 176, 246
Żakowski Jacek 32
Žižek Slavoj 17, 68, 92, 93, 302
Żeleński (Boy) Tadeusz 62, 283
Żychliński Arkadiusz 124, 136
Żyłko Bogusław 241

Łukasz M. Michalski

The transformations of impossible syntheses

Towards the pedagogicality of the textbook historiography of upbringing

Summary

The work entitled *The transformations of impossible syntheses. A study on the textbook historiography of upbringing* investigates the intricacies of narrating contemporary historio-educational syntheses applied in academic education. The research strategy adopted in the present work implicates the assumptions of the metahistory of upbringing as well as the hermeneutic conceptualization of a text, which allows to perform the analyses both in the diachronic and in the synchronic context. Three main objectives of the research lead from the characteristics of textbook narration within the history of upbringing, through the outline of its transformations, up to the confrontation with what happened in the last century within the theory of historiography (especially in the context of the so-called *ethical turn*). The final research objective, which boils down to demonstrating the history of the historiography of upbringing against the background of humanistic “turns” oft-manifested in the theory of historiography, has also become a chance to find the areas hitherto untapped and potentially inspiring for the research conducted within the history of upbringing, but also for the consideration of the paradigmatic identity of the field itself.

The opening perspective of the present study emphasizes the significance of the narrational dimension of academic textbooks, and therefore leads to looking upon such texts as not only the syntheses of facts from the past, but also as works characterized by a specific way of naming the educational phenomena that they describe, a network of concepts, an argumentative style or an axiological layer. For the sake of their conceptualization, the vision of text formulated in the book entitled *Granice historyczności* by Barbara Skarga has been adopted in the present work. This idea

presupposes the existence of four “layers” in which the meaning of the content is effectuated – these are as follows: subject matter, categories, sense rules, and episteme. Each of the textbooks analysed in the present work is described in accordance with the classification outlined in this way. A broader investigation has been required especially in the case of the sense rules effectuated in historio-educational syntheses, for whose conceptualization a tropological vision of historiography formulated by Hayden White has been additionally adopted.

Investigating the characteristics of individual textbooks has allowed to outline the paths of progress for this type of academic writing, originating in the mid-war period (the first of the textbooks analysed was published in 1934) and continuing to the most recent times (the last synthesis came out in the year 2012), and at the same time it allows to see how the narration has (or has not) historically changed at each of the four levels of content, and to what extent it is compatible with the transformations of the contemporary theory of historiography. As a whole, the disquisition emphasizes the indispensability of narratively conscious dealing with the history of upbringing as a basis for humanistic accent of the pedagogy itself.

Łukasz M. Michalski

Der Wandel von unmöglichen Synthesen

Der Didaktik der pädagogischen Historiografie in den Lehrwerken entgegen

Zusammenfassung

Die Monografie *Der Wandel von unmöglichen Synthesen. Studie über Historiografie der Pädagogik in Lehrwerken* erforscht die Mäander der Narration von gegenwärtigen geschichtspädagogischen Synthesen, die im Hochschulausbildungsprozess gebraucht werden. Die von dem Verfasser angewandte Forschungsstrategie impliziert bestimmte Voraussetzungen der pädagogischen Metageschichte und hermeneutische Auffassung des Textes, was erlaubt, sowohl diachronische als auch synchronische Analysen in Gang zu bringen. Drei grundlegende Forschungsziele bezwecken den in den Lehrwerken geltenden Diskurs über pädagogische Historiografie und dessen Wandel zu charakterisieren, und mit den Ereignissen zu konfrontieren, die im Rahmen der Theorie der Historiografie (besonders im Zusammenhang mit sog. *ethical turn*) stattfanden. Die letzte Forschungsaufgabe die darauf beruht, die Geschichte der pädagogischen Historiografie im Hintergrund der in der Theorie der Historiografie sich erkennen lassenden humanistischen „Wendungen“ zu schildern, wird auch eine Gelegenheit dazu, die bisher noch nicht ausgenutzten Bereiche zu entdecken, die eine Inspirationsquelle für die im Rahmen der Pädagogikgeschichte geführten Forschungen und für Überlegungen zu paradigmatischer Identität der Disziplin werden könnten.

In der Ausgangsbasis wird die Bedeutung des narrativen Ausmaßes der Hochschul-lehrbücher hervorgehoben, was dazu führt, dass solche Texte nicht nur als Synthesen von vergangenen Tatsachen, sondern als solche Werke betrachtet werden, die durch bestimmte Bezeichnungen für pädagogische Phänomene, Begriffsnetz, Argumentationsweise oder axiologische Seite gekennzeichnet sind. Der Verfasser bedient sich dabei der von Barbara Skarga in ihrem Buch *Granice historyczności* (dt.: *Grenzen der*

Historizität) formulierten Vorstellung von dem Text. Diese These setzt voraus, dass es vier „Ebenen“ gibt, auf denen Sinngehalt realisiert wird: Problematik, Kategorien, Sinnregeln, Episteme. Jedes von den in vorliegender Monografie zu analysierten Lehrbüchern entspricht der genannten Einteilung. Eine tiefgründige Analyse erforderten besonders die in geschichtspädagogischen Synthesen realisierten Sinnregeln, die nach der von Hayden White vertretenen tropologischen Vorstellung von der Historiografie aufgefasst wurden.

Die Erforschung der Eigenschaften von den einzelnen Lehrwerken ermöglichte dem Verfasser, die Entwicklungsrichtung derartiger wissenschaftlicher Texte zu bestimmen (erste Synthese erschien im Jahre 1934, letzte dagegen im Jahre 2012) und festzustellen, wie sich ihre Narration auf jeder der vier Inhaltsebenen ändert (oder nicht ändert) und inwieweit stimmt sie mit dem Wandel der gegenwärtigen Historiografie überein. Der Verfasser betont, dass es erforderlich sei, die pädagogische Geschichte als eine Grundlage für humanistische Aussage der Pädagogik narrativ bewusst zu betreiben.

Redaktor
Magdalena Białek

Projektant okładki, układu typograficznego oraz łamanie
Tomasz Gut

Korekta
Sabina Stencel

Copyright © 2016 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-765-4 (wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-766-1 (wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 21,0 Ark. wyd. 20,5. Papier Ecco Book Cream 70 g, vol. 2. Cena 22 zł
(+VAT). Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K. ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Książka *Przemiany syntezy niemożliwych*. W stronę pedagogiczności podręcznikowej historiografii wychowania jest niejako utkana na zaczerpniętym z myśli Paula Ricoeura przeświadczeniu, iż „rozumienie historyczne [...] wymaga pewnej szczególnej umiejętności, umiejętności śledzenia historii jako historii, którą się opowiada”. Jeśli jest więc także pokłosiem rozważań nad meandrami narracji współczesnych syntezy historycznowychowawczych wykorzystywanych w kształceniu akademickim, to z podkreśleniem wagi właśnie wymiaru narracyjnego podręczników akademickich. Idzie tu zatem o postrzeganie tych tekstów nie tylko jako syntezy faktów z przeszłości, lecz także dzieł cechujących się konkretnym sposobem nazywania opisywanych fenomenów wychowania, siatką pojęć, stylem argumentacji czy warstwą aksjologiczną.

Przeprowadzona w książce charakterystyka poszczególnych podręczników pozwoliła na wyznaczenie linii rozwojowych pisarstwa tego typu biegnących od międzywojnia (pierwszy z analizowanych tekstów został wydany w 1934 roku) do czasów bardzo współczesnych. Pozwala równocześnie dostrzec, jak historycznie zmieniała się (lub nie) narracja na każdym z czterech rozpatrywanych poziomów treści (problematyka, kategorie, reguły sensu, epistema) i na ile przemiany te są zbieżne z przemianami trendów współczesnej teorii historiografii. Całość wywodu podkreśla niezbędną świadomość narracyjnie uprawiania historii wychowania jako podstawy dla humanistycznego rozumienia samej pedagogiki. Wydaje się bowiem, że profil uprawiania pedagogiki w ogóle jest zawsze niezwykle wrażliwy na to, co mieści się w jego horyzoncie możliwych do przyjęcia postaw wobec przeszłości.

Więcej o książce

Cena 22 zł
(+ VAT) | ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-766-1

Kup książkę

